

Bybonde i Parkvesenet i Kristiansand kommune, Liv Birkeland, og kontaktlærer og skolehageansvarlig ved Mosby oppvekstsenter, Sigurd Schaathun, har viktige roller i kommunens satsing på skolehage. Foto: Mosby oppvekstsenter

Kristiansand satser stort på skolehager

Politikerne har bestemt at Kristiansand skal bli den ledende skolehagekommunen i landet. Flekkerøy skole er en av skolene som er godt i gang med dyrkingen, og elevene har gode råd om hva som skal til for å lykkes med skolehage.

TEKST OG FOTO: **BJØRN VIDAR SENUM LIE**, KRISTIANSSAND KOMMUNE

Kristiansandspolitikerne er opptatt av dyrking i skole og barnehage, og har blant annet satt av 600 000 kroner på klimabudsjettet de neste fire årene til slike aktiviteter. Både hos *Oppvekst* og i *Parkvesenet* settes det inn ressurser for å leve opp til den ambisiøse målsetningen bystyret vedtok før jul: Kristiansand skal bli best i landet på skolehager.

Pengene fra klimabudsjettet har

resultert i *Grønn giv*, en søkbar pott som skal fordeles på alle skoler og barnehager som ønsker å etablere skolehage/kjøkkenhage. Det er også mulig å søke om støtte til å revitalisere eller videreutvikle satsingen på skolehage/kjøkkenhage.

Skolehage og barnehagehage med forankring

Arbeidet med skolehage og barnehage-

hage er forankret i *Dyrk fellesskap – strategi for urbant landbruk* som ble vedtatt av bystyret i 2023, mens Oppvekst er aktive medspillere gjennom avdelingen for fag og utvikling i satsingen *Aktivo ute* for skolene.

– Vi ser en økende interesse i barnehager og skoler for å drive med dyrkingsaktiviteter. Dette løses på ulike måter, fra egne skolehager i skolegården

1. Sofie (fra venstre), David, Ludvig og Viktoria gir tommel opp for at alle skoler bør ha en skolehage.

2. Dronebilde som viser Flekkerøy skole med skolehagen i forgrunnen. Dyrkekassene har ulike geometriske former, slik at skolehagen kan brukes til praktisk matteundervisning også.

3. Inspektør og mat- og helselærer Eivind Pedersen har biologi i fagkretsen og har alltid brenn for det en finner i naturen.

4. – Jeg prøver å variere litt etter sesongen, så det skal være litt spennende å komme inn på rektors kontor, sier rektor Tormod Lien og viser fram noen modne sitroner på rektorkontorets eget sitrontré.

til samarbeid med lokale bønder og andelslandbruk. Ja, hva vi kaller en skolehage ser jeg gjerne litt pragmatisk på. Hos noen kan det begrense seg til planter i klasserommet om våren. Det viktigste er at vi legger til rette for at barna skal oppleve og lære om planter og jord, hvordan plantene vokser, hvordan vi kan ta vare på dem, slik at de blir til mat som vi spiser, forteller Liv Birkeland, bybonde hos Parkvesenet med ansvar for å gjennomføre tiltak i strategien. Birkelands rolle er å gi faglig støtte og praktisk tilrettelegging i skolehagearbeidet.

Flere skoler og barnehager i gang

Et titall av kommunens egne skoler har hager eller driver aktivt med dyrking som en del av undervisningen. Det er skoler som Mosby oppvekstsenter, Flekkerøy skole, Krossen skole og Wilds Minne skole. Strømme skole eier to andeler i Kristiansand andelslandbruk på Liene

gård på Søm, mens Sjøstrand, Torridal, Finsland og Lunde er eksempler på skoler som er i startgropa med å etablere sine løsninger for å dyrke og lære.

Barnehagene er også koblet på dette arbeidet. Det gjelder også private barnehager og private skoler. Bybonden hos Parkvesenet har halvårlige inspirasjons-samlinger for lærere og andre ansatte, for å bygge et verdifullt og støttende faglig nettverk.

Flekkerøy skole

På Flekkerøy skole får hver klasse velge tre typer frø de skal så om våren. Frøene vokser gjennom våren og sommeren og blir til flotte og ikke minst velsmakende grønnsaker som kan høstes etter sommerferien. Denne våren skal sjetteklassingene dyrke poteter, gulrøtter og løk. De ferdige grønnsakene havner på skolekjøkkenet.

Sjetteklassingene Sofie, Ludvig, David

og Viktoria begynte med skolehage våren de gikk i 5. klasse. De har et helt skoleår som skolehagegartnere bak seg og begynner å bli drevne. – Jeg synes det er fint at vi kan dyrke tingene selv, i stedet for å kjøpe det på butikken. Vi bruker jo det vi dyrker i skolekjøkkenet, påpeker Sofie. – I stedet for at skolen bruker mye penger på å kjøpe ingredienser, er det mye bedre at vi bruker noe fra skolehagen, så kan elevene være med og hjelpe til, og så blir det veldig gøy, supplerer Ludvig. – Jeg synes grønnsakene fra skolehagen er bedre, sier Viktoria.

Det viktigste rådet sjetteklassingene har å gi skoler som ønsker å lykkes med skolehage er at elevene må involveres helt fra starten av. – Det er viktig at elevene er med på å lage skolehagen, at de gir vann, dyrker og sånn, det er mye gøyere, sier Ludvig. – Det er lurt å få med alle trinnene, så de kan bli inspirert, sier David. – Hos oss var det ett trinn som

Rektors kontor på Flekkerøy skole er som en grønn oase, med chili, blåbær, paprika og sitron i vinduskarmen.

Fakta

Tips om hva en skolehage kan/bør inneholde:

- Sted(er) å dyrke (plantekasser, åker), hvor flere kan jobbe samtidig
- En god løsning for kompost
- God tilgang på vann
- Mulighet for sikker lagring av utstyr (gjørne en redskapsbod)
- Ett eller flere steder å samles/sitte/arbeide
- Tydelig avgrensing med gjerde og gjerne en portal
- Tavle/infoplakat som forteller at dette er en skolehage, slik at alle forstår det

skulle lage modeller av hvordan skolehagen skulle se ut, så stemte vi på den vi syntes var best, sier Viktoria. – Og så bytta vi på hvem som skulle hive jord oppi, sier Sofie. – Det går mye kjøpere når hele skolen er med, legger hun til.

Skolehage handler ikke først og fremst om å dyrke mest og størst, heller ikke om skolekjøkkenets budsjett. Læringsutbyttet og det sosiale aspektet ved å

jobbe sammen og ikke minst jobbe med praktiske arbeidsoppgaver, er minst like viktig.

Lære at mat er en begrenset ressurs

Inspektør og mat og helse-lærer Eivind Pedersen synes det er ekstra gøy å se reaksjonene til elevene når de graver de første grønnsakene opp av jorda. – Vi skulle lage fattigmanshummer (godt krydra sei) med ovnsbakte poteter, og elevene skulle plukke poteter sjøl til middagen. Noen fant knøtt små poteter, mens andre fant noen som var ganske store. Men det blikket da de så potetene de plukka opp av jorda, med masse jord på, var helt magisk! De hadde jo aldri sett sånne poteter før, for potetene de kjøper på Kiwi er jo vaska, ler mat og helse-læreren. Han er opptatt av at elevene skal forstå at mat er en begrenset ressurs. Derfor lærer de å ikke hente mer grønnsaker enn de trenger til hvert måltid. Det gjelder andre ingredienser også. Inspektøren i ham gleder seg over engasjementet skolehagen skaper blant elevene og ikke minst mulighetene den gir til å aktivisere elever som ikke klarer å sitte så lenge stille. – Jeg har ei elevgruppe i mat og helse. Vi kan gå forbi skolehagen og snakke om det som dyrkes der, og så forteller elevene det videre til andre elever, forteller Pedersen.

Rektors idé

Når du skal etablere skolehage, er det utvilsomt en fordel å ha en lidenskapelig skolehagetilhenger som rektor. På Flekkerøy skole var det rektor selv som tok initiativet.

– Jeg tenkte at dette skulle være et voksested der elever og ansatte kunne vokse sammen, en skolehage der det kan spire og vokse og skje noe spennandes, forteller Tormod Lien.

Skolen hadde et område med mye sol som egnet seg godt. Da søknaden om 75 000 av regjeringens midler til mer praktisk skole ble innvilget, var det bare å sette i gang. Rektor gikk selv i spissen for arbeidet med å bygge opp den fysiske skolehagen. – Jeg fikk hjelp av en far med gravemaskin som rydda tomte og gravde vekk jord og fylte på med grus. Så var det jeg som skrudde opp bedene, men så har absolutt alle elevene vært med på å fylle bedene med jord, forteller rektoren. – Vi ønsker ikke noe hærverk og tror at eierskap blant barna er en god måte å ta vare på den, presiserer han.

Rektor Lien deltar selv i undervisningen i skolehagen. – Tirsdag etter lunsj er satt av til skolehage. Da kommer elevene opp og jobber sammen med meg, ti-femten stykk av gangen, fra ulike klassetrinn. De graver i jord og hestemøkk, og i vinter har de vært med og

Vi leverer et komplett sortiment av grøntanleggsplanter til konkurransedyktige priser

- trær (spesialitet)
- prydbusker
- klatreplanter
- vintergrønt
- stauder
- roser

E-post:
post@finnestadplanteskole.no
Mobil:
416 91 337

**FINNESTAD
PLANTESKOLE AS**
TOTALLEVERANDØR AV GRØNTANLEGSPLANTER
FINNESTAD PLANTESKOLE AS
FINNESTADVEIEN 385, 1880 EIDSBERG

Da Flekkerøy skole skulle etablere skolehage ble elevene utfordret til å lage modeller av skolehagen. Dette er vinnermodellen "Haveflekken", som skolehagen heter.

kappa opp noen trær. Når han går gjennom skolegården om morgenen opplever rektoren stadig at elever, ofte gutter, kommer bort og spør "Kan æ være med i skolehagen neste gang?" – Og de kan jobbe i en og en halv time uten stopp, så jeg merker at det er mange som synes dette er kjekt, sier Tormod Lien.

Skolen bruker også skolehagen aktivt i arbeidet med det sosiale miljøet blant elevene.

– Hvis det har vært en konflikt, og det er noen elever en lærer ønsker å spleise igjen, ser vi at skolehagen er et fint sted å bli venner igjen, når en jobber sammen, forteller rektor.

Flekkerøy skole følger kommunens satsing på tilhørighet i skolen. – Det er et mål, noe vi er stolte av ved skolen og ønsker å vise fram. Vi heier mye på satsing på mer praktisk undervisning, og ser mange elever profiterer på å bruke hendene i stedet for å sitte ved en pult, forteller rektor Tormod Lien. ■

**Gangbru med universell utforming og tilrettelagt for bading
 levert og montert for Isachsen Anlegg AS for Drammen kommune
 Lengde 11,4 m – 1,8 m innvendig bredde**

**Vi har levert over
60 tursti- og veibruer,
gang- og sykkelbruer
og skogsbilveibruer.**

Ta gjerne kontakt for å høre
hva vi kan gjøre for deg - Tlf 72 42 72 42

RENNEBU-BJELKEN
www.renneubjelken.no - Facebook: Rennebu-Bjelken AS

Fordeler med våre trebruer:

- Patentert produkt basert på forspent tannbjelke med høy bæreevne og lav egenvekt
- Fornybare og miljøvennlige konstruksjoner
- Kort leverings- og monterings- og monteringstid
- Fokus på estetisk utforming
- Kan leveres over alt
- Lang levetid

www.renneubjelken.no